

Det Anarkistiska Biblioteket

Aldrig mera diktatur

Max Nettlau

Max Nettlau
Aldrig mera diktatur
1927

Syndikalismen 1927

www.anarkistiskabiblioteket.se

1927

Innehåll

I.	3
II.	6
III.	9
IV.	14

I.

Under oktober och november 1926 måste det ha blivit klart även för de kortsynta, att när man söker inbilla oss, att diktaturen endast är ett övergångsstadium, så är detta ett bedrägeri eller ett misstag. Det blev klart att diktaturen genom sitt eget väsen drives till ständigt brutalare tyranni. I Sovjetryssland blev varje oppositionell kritik, rörelse och diskussion, till och med från de närmaste partimedlemmarnas sida, officiellt förbjuden på det strängaste, och i Italien beslutades det av regeringen den 5 november att undertrycka varje oppositionell livsyttning vare sig den tar sig form i partibildning eller i ord och skrift. Den som därför icke vill utsätta sig för den hårdaste förföljelse i de båda diktaturstaterna, deportation till Sibirien eller till de italienska bestraffningsöarna efter administrativ misstanke för ohörsam sinnesriktning, bestraffning av krigsrätt eller något ännu värre vid varje oppositionell yttring — den måste gå omkring som en stum hund och likväl visa en glad uppsyn och kyssa piskan för att icke utsätta sig för faran att bli misstänkt för att vara ljum mot diktaturens herravälde.

Under det att varje enskild i dessa stora länder med sin rika revolutionära förtid är upprörd över att se Tamerlans och Caligulas regeringssystem återuppträda, äro dessa regeringssystem återverkan på de organiserade partier i alla länder oundvikligt, även på de socialistiska, som måste bevittna den oerhörda brutalisering av de politiska striderna, som utdunstar sin förpestade anda ifrån Ryssland och Italien. Ty precis som i de militära rustningarna förbättringen av en kanon, fullkommandet av ett aeroplan, uppfinnandet av en giftgas med ännu större förstörelsekraft ökar de andra ländernas militarism, så ökas och intensifieras de politiska partirustningarna genom diktaturen; och på samma sätt som skyddstullar, krigsberedskap, nationalhat sprider sig den politiska diktaturens anda från land till land.

Ungefär vid samma tid avhöllo de österrikiska socialdemokraterna sin kongress i Linz. Varje enskild representant var säkerligen ärligt upprörd över det skändande av mänskligheten, som pågick i Ryssland och Italien, men som kollektivitet, som parti koketterade de under debatterna över sitt nya program med diktaturen och avhöllo sig från att öppet acceptera den allenast på grund av praktiska hänsyn för att icke stöta bort väljarmassorna och därigenom omöjliggöra för sig att vid valen bliva majoritet och på denna väg nå fram till en parlamentarisk diktatur. Men med hjälp av denna komma de att utöva samma hårda och absoluta diktatur som den de redan, tack vare sin majoritet, övar i dubbel form över staden Wien, dels som kommunal institution och dels som

förbundsland. Ty Wien är förutom stad även en från det övriga Österrike avskild förbundsstatlig enhet i likhet med de övriga åtta österrikiska förbundsländerna. En röstmajoritet vid valen till Nationalrådet skulle således till de tvenne redan existerande socialdemokratiska diktaturformerna foga en tredje och sista.

Detta fall erinrar därom, att diktaturen består som parlamentariskt majoritetsherravälde, så länge det finns parlament. Parlamentena fortsätta helt enkelt de tidigare oligarkiernas och enväldshärskarnas diktatur. Man har lagt sig vinning om att genom proportionell representation förskaffa minoriteterna plats i parlamenten, men detta är och förblir en tom formsak, så länge som ett enkelt majoritetsbeslut sätter sig över alla minoriteterna och är bindande för alla. Denna diktatur angripes av ingen och ju större antalet väljare blivit genom demokratisering av rösträtten, desto större har deras antal blivit, som genom den förhärskande majoritetsdiktaturen gjorts rättslösa och genom statens alla fysiska maktmedel tvingats till lydnad gent emot lagar och förordningar, som äro dem motbjudande.

En helt liten bresch i denna diktatur slogs på det sjuttonde århundradet av de engelska kväkarna, vilka gjorde ett så ihärdigt och offervilligt motstånd mot vissa statslagar, att man uppgav att tvinga dem att underkasta sig dessa lagar. Världskrigets consciencious objektors (krigstjänstvägrare av samvetsqual i England) utgjorde en fortsättning av den gamla kväkarståndpunkten, men har hittills fått en mycket ringa utbredning. Liksom kväkarna ville de icke underkasta sig vissa lagar, som stredo mot deras samvete. Den övriga delen av mänskligheten under det 17–20 århundradet trodde sig kunna uppnå frihet genom det demokratiska systemet men uppnådde blott att förändra formen för sitt slaveri.

På samma sätt förhåller det sig med andra minoriteter, exempelvis språkminoriteter i länder med blandad befolkning. Intill slutet av det adertonde århundradet bestod fredligt samliv eller fredlig sidoexistens av de nationella grupperna, förutan vilket de många olika europeiska språken och dialekterna icke skulle kunnat upprätthållas. Det adertonde århundradets nationalism stegrades till nationalistisk diktatur i det nuvarande Europa. Medan man tidigare eftersträvade fredlig förlikning, då det exempelvis i Mähren begynnande systemet med nationella katastrofer och nationella curier o. s. v. kunde vara gällande, så äro numera minoriteterna, så gott som rättslösa gent emot statsspråket och hängiva sig åt bitter klagan. Jag öppnar dagens tidning, och finner fascistiska övergrepp i Meran, i det annekterade tyska Sydtyrolen, tillintetgörande och nedbrännande av slovenska byggnader i det blandspråkiga, numera italienska Görz och

Vem skulle vara i stånd att förbereda en sådan solidaritetspakt, eller snarare giva impulser, göra förberedelser och studier till en sådan pakt? Ingen skulle därtill vara bättre ägnad än de syndikalistiska och de fackliga, de ekonomiska kamporganisationerna, vilka i sina över hela jorden olikartade organisationsformer dels sammansluter de arbetande krafterna, dels står i praktisk beröring med dem. De ha också alla de politiska socialistiska partierna i sina händer, ty om deras medlemmar som arbetare och människor förklara, att de vilja ha fred inom socialismen, att de icke vilja ha någon hegemoni, någon diktatur utan rörelsefrihet för alla o. s. v., så måste politikerna, statsmännen, militaristerna och diplomaterna i det socialistiska kriget lystra till dem.

Syndikalister, socialdemokrater, anarkister och rakryggade män från alla de olika riktningarna borde träda i förbindelse med varandra och undersöka den här antydde utvägen för att finna den bästa tänkbara garanti en för målet: Aldrig mera diktatur!

ett tal av kroatledaren Radic, i vilket det heter: "Italien, som en gång var frihetens land, är nu höljt i mörker. Italien är numera det förskräckligaste och värsta land i världen..." Man sysselsätter sig ju med de språkliga minoriteterna på internationella kongresser o. s. v., men man har ännu icke gjort något för att bryta de nationalistiska staternas diktatur.

Från historien känna vi alla den romerska kyrkans tusenåriga diktatur, på vedömet och det öde som under denna tid drabbade alla annorledes troende, alla kättare och sekter, som man kallade dem, den förfärliga tillintetgörande de blevo utsatta för. Reformationen verkade befriande för ett ögonblick, men snart satte den sin egen diktatur emot den katolska diktaturen, vilken förstärktes av inkquisitionen och jesuiterna, den tidens fascister. Och nu följde under nära två århundraden religiösa krig och förföljelser, vilka exempelvis beträffande de franska och österrikiska protestanterna fortsattes ända in i det adertonde århundradet. Från det 16:de till det 18:de århundradet brände man på bål Serveto och Giordano Bruno såväl som Vanini och de la Barre, man brände kalvinister och katoliker. Geneve, Rom och Frankrike gjorde detta och varje religion, varje land frossade i dylika förbrytelser. På detta område bringade emellertid det adertonde århundradets humanitära vilja och kosmopolitiska anda en förlossning, vilken man har att tacka den då proklamerade och sedan dess — trots all prästerlig härsklystnad och fanatism — ännu rådande tolerans vilken skyddar varje religion mot förföljelse från andra religioner.

På samma sätt förstod vetenskapen ifrån det 17:de århundradet att bryta den andliga diktatur, som rådde på alla dess områden, det under många århundraden upprätthållna Aristoteleska monopolet, monopolet för det Ptolomæuska världssystemet, för de grekiska läkarna, de romerska juristerna, det skolastiska, filologiska ordrytteriet, alkemien, den föråldrade poetiken och det uteslutande bibliska betraktelsesättet, som spärrade vägen för varje inträngande i naturen och urtiden och som härledde varje naturligt fenomen och naturprodukt ur paradiset och Noaks arks leksaksaskar och andra bibliska hokuspokus. Det var, så otroligt det än kan förefalla oss i dag, en fruktansvärd diktatur som övervanns med oerhörd andlig energi, djärvhet och offermod, även om det ännu återstår rester av densamma som den så kallade katolska vetenskapen, den i Nordamerika blomstrande protestantiska "fundamentalismen" o. s. v. Men den egentliga diktaturen är bruten. Mörkrets kult kan icke längre fördunkla vetenskapens sol.

Så var och är diktaturen ett urgammalt och tyvärr ständigt akut fenomen, som ständigt skapar härsklystnad, utsugning och okunnighet hos sina offer, och som, även om den är besegrad eller åtminstone tillbakaträngd på veten-

skapens, de religiösa föreställningarnas eller de religionsfria världsåskådningarnas och i viss mån på den konventionella moralens etc. områden, ännu är allsmäktig på de politiska, nationella och dessvärre även på de sociala och socialistiska områdena, hur mycket den frihetliga riktningen än kämpar däremot. Diktaturfrågan är dessvärre mera aktuell i dag än någonsin.

II.

I stället för att liksom vetenskapen befria sig från diktaturen har den framväxande socialismen, med undantag för några anarkistiska tänkare, genom alla sina porer insugit densamma, utan att giva akt på dess sanna väsen eller också i fullt medvetande om dess väsen. Man måste därför, enligt min övertygelse, gripa sig an med denna fråga på ett långt allvarligare sätt än genom de vanliga protesterna mot bolsjevismen och fascismen.

Alla de olika riktningarna av socialismen, som för den hungriga massan förkunnade rätten till den jordiska lycka, vilken de rika förbehållit sig, i stället för den himmelska saligheten, och uppeldade massan till erövrandet av sin rätt och organiserade den, var ifrån början i alla sina företrädare övertygad om sina fordringars och förslags riktighet och allmängiltighet och erkände inga minoriteter, lika litet som en religion erkänner en opposition eller en icke troende: den bekämpar dem, tvingar dem till omvändelse eller söker att krossa dem. Likaså gäller ännu för varje socialist hans socialistiska riktning, hans parti, som det allena bestående, allena existensberättigade, liksom för den troende hans religion, för patrioten hans fosterland. Han skulle tro sig förråda sitt parti, vara sitt fädernesland otrogen, vara sin tro ovärdig om han också blott erkände något annat vid dess sida och icke ständigt bekämpade det. "Jag är herren din Gud och du skall inga andra gudar hava jämte mig" — detta bud i den mest nationalistiska, den våldsammaste av alla böcker, det gamla testamentet, inspirerar ännu i dag alla socialister, även de mest frihetliga. Om denna Gud är den socialistiska uppfattningens hos S:t Simon eller Fourier, Marx eller Blanqui, Bakunin eller Krapotkin, Kautsky eller Lenin, så gäller det städse för den troende: du skall inga andra gudar hava jämte mig. Och ständigt, svänger han profetens och koranens gröna fana och är i de flesta fall beredd att utbreda sin Allah med svärd och eld. I varje fall har för honom alla motstridande socialistiska riktningar endast ett patologiskt intresse och antingen hoppas han, att de skola omvända sig till hans egen riktning eller betraktar han dem som

danden göras i denna riktning, visserligen resultatlösa, därför att staterna, som de rovdjur de äro, i verklighet aldrig kunna komma till samförstånd sinsemellan. Endast socialismen gör ingenting; ty det, vad man kallar enhetsfront, har absolut ingenting att skaffa med det här framhållna problemet, och om dessa anmärkningar skulle framkalla en debatt, borde denna icke trivialiseras genom detta slagord.

Väldssystemet avlöses av kontraktssystemet, säger man. Teoretiskt är kontraktssystemet tadellöst, praktiskt häftar det i sin begynnelse vid väldssystemet och kommer först då att verkligen bli något annat, när det blir genomsyrat av frihet och godhet, den tredje periodens levnadsfaktorer, som kommer att göra även kontraktet till en överflödig form.

De nuvarande kontrakten äro blott andra uttryck för våldet. Det småaktiga processandet om kompensationer och skadestånd drives så långt, att den svagare parten till sist ger efter och man nöjer sig med att söka en formel för döljandet av nederlaget och undertryckningen. Så är förhållandet när det gäller tvister mellan stater, så är förhållandet när de socialistiska partierna sinsemellan söka ordna en av sina otaliga tvister, så mellan arbetareorganisationerna. Och man kan förutse, att om denna anda blir bestående, så kommer också i det socialistiska eller det syndikalistiska samhället grupper eller organisationer att föra intressekrig som sluta i med småaktiga föreskrifter späckade fördrag eller kontrakt, vilka taga död på de ädlare och generösare känslorna.

Därför måste vi ut ur allt detta. Och om man icke kan eller vill det, om man icke i frihet och godhet kommer till samförstånd, utan blott tar hänsyn till prestige och kompensationer, då kommer allt att fortsätta i de gamla hjulspåren. Blodiga diktaturer, vanmäktiga parlamentariska majoriteter, fiendskap mellan organisationerna, allas polemik emot alla utfylla tiden, och om kapitalismen och staten verkligen skulle störta samman en gång (något som under sådana förhållanden väl knappast föll den in), stodo alla de olika socialistiska riktningarna hatfulla och ondsinta emot varandra, färdiga att skära halsen av varandra, alldeles som nu är förhållandet i Ryssland.

Man får icke tala om "enhetligt samhällsliv", som utesluter en mångskiftande olikartad uppbyggnad av den sociala samhällsorganisationen. Detta är den statliga, den diktatoriska tesen, som vi just skulle bekämpa. Fritt och vänskapligt vid sidan av varandra verkande riktningar, vilka säkerligen icke helt enkelt av dumhet och ondska skulle förkasta tekniskt ändamålsenligt samarbete av mer eller mindre tillfällig eller permanent art, erbjuder en helt annan levnadsduglighet än de byråkratiskt enhetliga härklyverierna, som presteras av diktaturens tjänstehjon.

de. Vi vilja vara dess banbrytare i det ekonomiska och sociala livet emot staten och monopolismen.

IV.

Min antydan syftar således till en slags folkrätt inom socialismen, människorätt för var och en av dess olika riktningar, en blandning av *code d'honneur* och *modus vivendi*, en ideell och praktisk sidoexistens av varje framtida utvecklingsmöjlighet inneslutande art av socialt samliv hos den från kapitalismen befriade mänskligheten, sådan den verkligen är, när det stora ögonblicket kommer.

Ty hittills har det urtillstånd inom socialismen, som utmärker sig för den blinda tron på den egna riktningens allmakt och allvishet, icke överskridits. Varje riktning har hängivna troende, oböjliga fanatiker, partipatriotiska kämpar och strateger, stridslystna polemiker och förbenade vanetänkare, som icke ens kunna föreställa sig, att det kan finnas något utanför det egna partiet, som icke måste tillintetgöras. För hundra år sedan utspelades dessa strider mellan de enskilda teoretikerna i böckerna, sedermera i organisationerna och nu, sedan socialister för första gången kommit fram till verklig makt, föres striderna av det härskande partiet med alla statliga våldsmedel, genom vilka de socialdemokratiska, syndikalistiska och anarkistiska meningsmotståndarna bli fysiskt bekämpade och slagna i bojor, inspärrade eller dödade. Vad skola vi ännu få bevittna innan man uppger denna väg: att varje riktning för sig eftersträvar det ensamma herraväldet?

Det hittillsvarande framgångssättet motsvarar fullkomligt människans nuvarande statliga och religiösa sinnestillstånd. Varje stat är självändamål för sig; allt utom den skall göras nyttigt och tjänligt för den, eller är det den likgiltigt. Varje religion besitter för sig den ensamma och fulla sanningen, och allt utanför densamma är okunnighet eller kätteri. Varje nation anser sig vara den ädlaste, och på samma sätt besitter varje socialistisk riktning den fulla sanningen och känner det som en helig plikt att göra sig allenagällande. Vill socialismen stanna inom denna trollbundna krets, som leder till vanmäktig tvedräkt och permanent agg eller till en socialismens eget väsen skändande och tillintetgörande diktatur — eller skall den bryta sig ut ur denna trollkrets?

Till och med religionen har nödgats avstå från inkvitionen och kätterbarhet. Till och med staterna göra sin reverens (om också hycklande) för dygden och proklamera våldspolitikens ersättande med förhandlingar; otaliga bemö-

hopplösa, som skadliga hinder. Ty den allmänna utbredningen av hans egen riktning är för honom det högsta målet.

Så var förhållandet sedan hundra år och fick intill 1917 intet akut utbrott emedan intills dess de socialistiska krafterna aldrig företagit någon allmän resning, icke ens under de revolutionära utbrottens korta tid (1848, 1871, etc.) Resningar från enskilda riktningar blevo aldrig så grundligt kritiserade och framställda som missgrepp, som när de erhöilo allvarligt stöd. Rörde anarkisterna på sig någonstades, så satte sig Friedrich Engels genast ned och skrev "Anarkisterna i arbete" medan andra fantiserade om "kuppförsök" etc. Junibarrikaderna 1848 voro en fruktansvärd och hopplös defensivkamp mot armé och bourgeois och lämnade kämparna och offren ingen andhämtningspaus. Men också den gången stodo många socialister iakttagande vid sidan, medlande eller förtvivlande, man sällade sig i alla fall icke till barrikadkämparna. I Kommunen av 1871 fanns det en skarpt åtskilld minoritet och majoritet, och katastrofen i maj med den gemensamma hjältemodiga undergången av så många socialister från alla riktningar kom just efter den öppna splittringen, som framkallades av den inre rivaliteten. De stora strejkerna voro en skola till samlandet av arbetarkrafterna, men icke ens dessa förträffliga exempel på solidaritet bringade de olika socialistiska riktningarna varandra närmare, emedan varje riktning ständigt i sitt innersta var övertygad om oriktigheten av den andras taktik och idéer.

Därför måste snart all gemenskap upphöra. Internationalen måste falla sönder. Teoretisk och personlig polemik, socialistiskt inbördeskrig i tal och skrift pågick ständigt på grund av denna stämning bland de arbetare som anslutit sig till de socialistiska organisationerna. Och till sist kom det till den nu fullständigt genomförda delningen. Man är fullständigt avöndrad från varandra, man känner knappast varandra.

Detta tillstånd skapade dessvärre icke en allmän förståelse av, att ingen enskild riktning kan undantränga alla de andra, och att man därför utan akuta strider lugnt måste arbeta vid sidan av varandra, som exempelvis de många religionerna och nationaliteterna, vilka leva vid sidan av varandra i lugn i de stora städerna som London och Paris, New-York och Chicago. Nej, det härskade blott lugn före stormen. Väl hade Bakunin och James Guillaume pläderat för solidaritet på det ekonomiska området och för ömsesidig aktning och tolerans för de enskilda riktningarnas egenartade taktik och idéer, när de sågo att Internationalen hotades att sprängas sönder. Men man lyssnade icke till deras maningar. Partiväsendet skärptes när den socialdemokratiska valtaktiken överallt skrapade samman väljarmassor, liksom när fackföreningsrörelsen grep så djupt bland

arbetaremassorna. Dessa jätteorganisationer måste sammanhållas genom gemensamma aktioner och teoretiskt ställningstagande och skiljas från alla de rivaliserande riktningarna genom en gemensamhetskänsla, som väl kunde ha ett högst värdefullt innehåll, men som hörde till samma grupper av intoleranta, osociala, fanatiska känslor som religion och patriotism, och icke till gruppen av toleranta, solidariska, verkligt humana känslor som altruism, ömsesidig aktning och verkligt mänsklig samhörighet.

Häri ligger förklaringen till ett icke-förhandenvarande av socialistisk motståndskraft emot världskriget, och under den största skärpning av alla dessa inre splittringar och allas fiendskap mot alla inträffade den ryska marsrevolutionen 1917, en händelse som nästan utan ansträngningar befriade ett oerhört land, hälften av Europa och hälften av Asien, från sina förtryckare och gav fritt spelrum åt alla latenta och sedan hundra år av olika riktningar revolutionärt påverkade krafter — gav dem fritt spelrum över detta väldiga territorium med alla sina, naturliga, hjälpkällor.

Detta enastående tillfälle träffade de olika auktoritär-socialistiska riktningar i deras invanda tillstånd av fullaste övertygelse om sina egna idéers ofelbarhet och alla andra idéers oriktighet, och dessa riktningar började genast en kamp om diktaturen, vilken den ena riktningen ville utöva i form av parlamentarisk majoritet. Den blev övertrumpad av den andra, den för en statskupp icke tillbakaryggande bolsjevistiska, som ville fördriva den parlamentariska majoriteten, emedan den icke var deras egen, och sätta sig själv i dennas ställe. Dess bonapartistiska taktik lyckades, och dess i november 1917 upprättade diktatur består ännu, en lång tid, men ännu icke så lång som diktaturen under de tvenne Napoleonerna, vilken dock tog ett slut.

De icke-auktoritära socialisterna, anarkister, anarkosyndikalister, kooperatörer, tolstoianer etc. vunno några månaders agitationsfrihet för att därefter bli förföljda och förstummade. Kampen om makten för egen del sysselsatte dem naturligtvis icke, och många av dem hjälpte oegennyttigt bolsjevikerna, vilka de trodde vara revolutionära (1917–1918), att kräva eller att taga sin andel av Rysslands rikedomar, för att förverkliga sina idéer för sina anhängare, vilket dock aldrig planmässigt försöktes. Det förefaller som Gustav Landauers planer i München vintern 1918–1919 om att från den dåvarande socialistiska folkstaten erhålla område och arbetsmedel för "Sozialistenbund" var det första rationella initiativet av detta slag, ett initiativ som kvävdes redan i sin linda av de socialdemokratiska maktbarnas onda vilja.

Det är allmänt känt i vilken grad statskuppen av november 1917 var avgörande för den bolsjevikiska diktaturen och hur denna diktatur utövades och

att deras diktatur endast avser att vara ett skydd mot klasstatens tillbakakomst. Detta skydd, såväl som skyddet mot varje diktatur, övertages av den i solidaritets paktens sammanslutna socialistiska totaliteten. Auktoritet är emellertid en egenskap för de auktoritära socialisternas organisation och hela väsen, och när de själva önska ordna det så för sig, må det stå dem fritt att dana sin tillvaro auktoritärt efter sitt eget sinne, i den utsträckning de själva önska det för sig själva. Vid sidan härav skulle dörren hållas öppen för frihetlig verksamhet i olika grader och nyanser och på olika områden.

Det praktiska livet skulle komma att frambringa gemensamma inrättningar, vilka icke skulle inkräkta på de enskilda gruppernas frihet, sådana som gemensamma väderleksunderrättelser, telefoncentral, girocentral, registreringsarkiv, gemensamma lagerhus och så vidare. Alla dylika tekniska inrättningar skulle bli sakliga förmedlare av alla de oundgängliga förbindelserna mellan alla produktions- och konsumtionsgrupper, lämna statistiska upplysningar, förmedla införsel och utförsel av råstoff etc.

Individualistiska grupper och enskilda personer skulle liksom alla andra kunna skaffa sig en tryggad existens och inrätta sitt liv som dem bäst synes.

Jag har icke här att skildra den kommande utvecklingen. Jag söker endast angiva på vilket sätt socialismen skulle kunna förverkligas trots den nuvarande mångfaldiga uppklyvningen av den socialistiska rörelsen och trots att endast den anarkistiska riktningen omedelbart önskar den fulla mänskliga befrielsen, medan alla de andra hänga fast vid olika grader av auktoritet.

En diktatorisk riktningens allenavälde leder till en negation av den egna socialismen och till förföljelse och tillintetgörande av varje annan socialism. Men varje socialism, som någonstades nådde fram till ensamhärskare, skulle tillgripa samma diktatur för upprätthållandet av sin socialism och ruinera och omöjliggöra alla andra socialistiska riktningar. Olikheten mellan de olika socialistiska riktningarna är ett tillfälligt faktum, men ett faktum som icke kan åsidosättas och som kan leda till allmän ruin genom den ena eller den andra riktningens diktatur, eller till allmän lycka genom alla riktningars fria verksamhet på grundval av en solidaritetspakt, sådan som den här skisserade.

Först från denna utgångspunkt kan det, genom den erfarenhet som invinnes på frihetens, toleransens, den allmänna säkerhetens och solidaritetens område, utrönas vilka produktionsformer, fördelningssätt och levnadsformer som äro mest tilltalande, vad som är föråldrat och försvinner och vad fullständigt nytt som framväxer. Detta är frågor för framtiden och jag hoppas och väntar frihetens utbredning (så länge undanskymd av auktoritetens tidsålder) vilken vi sett blomstra på vetenskapens, den fria tankens, etikens och konstens områ-

Om man nu säger, att den riktiga proportionella uppdelningen av produktionsmedlen o. s. v. kommer att bli mycket vanskelig och leda till stridigheter, så är det ingenting som hindrar, att man så långt möjligt söker förminska dessa svårigheter. Detta skulle framförallt kunna ske därigenom, — revolutionen står ju icke omedelbart för dörren — att man allvarligt studerar och diskuterar denna sak under de år som ligga framför oss, så att man icke i det avgörande ögonblicket stod oförstående och utan erfarenhet inför frågan. Måhända skulle ett sådant studium ge till resultat, att det vore ändamålsenligt, att redan nu söka bilägga en del av de tvistefrågor, som man kunde förutse skulle uppstå. Kanske kunde en del av dessa tvistefrågor bringas ur världen genom att man på förhand kom överens om att betrakta en del av de allra viktigaste arbetsområdena som neutraliserade och internationaliserade, d. v. s. att de skulle undandragas ett lokalt och ensidigt förfogande.

Man har redan i det kapitalistiska tillståndet uppnått samförstånd om Röda Korset i kriget, om de internationella postförbindelserna och tallösa andra förhållanden, och den sociala revolutionen kunde endast ha det allra största intresse av att ett stort antal absolut nyttiga och nödvändiga inrättningar som sjukhus, renhållning, belysning och gatuväsen, kanaler, järnvägar, elektricitetsverk, de viktigaste gruvorna, vattenledningarna, större transportmedel och liknande saker ostört och fullkomligt kunde fortsätta att fungera. Detta är företagsområden där kapitalisten knappast längre personligen framträder. Allt fungerar genom arbetare, tekniker och byråpersonal. Men dessa livsviktiga inrättningar och tillgångar få icke komma in under den uteslutande kontrollen av dess arbetsgrupper eller under kommunerna, provinserna etc., vilket skulle föra oss tillbaka till staten, ej heller under de enskilda riktningarna, som då skulle bli övermäktiga. Lika litet kunna de delas, åtminstone icke alla och icke alltid på ett ändamålsenligt sätt.

Därför torde det kanske vara det riktigaste att söka en provisorisk överenskommelse om dessa funktioner och arbetsområden intills dess ett fast grundat solidaritetstillstånd kommit till stånd, ett tillstånd som är ett längre bort liggande mål, som icke kan nås redan i begynnelsen. Arbetare och tekniker inom dessa områden, de olika riktningarnas lokala befolkning, avlägsna internationella intressenter o. s. v. måste bilda tekniskt ändamålsenliga kombinationer, som befrämja dessa inrättningars ostörda funktionering och erbjuda de tänkbara största garantierna mot monopol och usurpation.

Då en statsbildning ständigt blir en diktatur av de härskande och regerande gent emot den övriga mänskligheten, så måste en sådan vara utesluten. För övrigt förklara ju även de auktoritära socialisterna, att de bekämpa klasstaten och

utövas, hur den är det renaste exempel på en maktusurpation, hur den bekämpar varje avvikande socialistisk riktning som syndikalismen och anarkismen och hur den bekämpar varje meningsavvikning inom eget läger. Det är lika ledes känt hur den i alla länder väckt diktaturens anda och hur den jämnat vägen för den fascistiska statskuppen, marschen mot Rom den 22 nov. 1922, som inträffade precis fem år efter den egna maktusurpationen i Ryssland.

Skall nu detta så fortsätta, skall mänskligheten överallt göras till lekboll för de diktaturlystna, vars hela, konstgrepp består däri, att de äro ännu mera brutala och illistigare, än man tänkt sig, och att de som mördare om natten ständigt och överallt kunna utvälja och överväldiga sina offer? Skall detta tills vidare vara slutet på socialismen och civilisationen att tillstånd som i Italien och Ryssland förr eller senare skall drabba oss alla? Eller är den socialdemokratiska majoritetens diktatur något väsentligt bättre?

III.

Socialisterna av de olika riktningarna komma först då att allvarligt bekämpa diktaturen, när icke deras egna riktningar i sig innesluta betingelser för en diktatur, och när de själva, så snart de ha makt till det, skapa sådana inrättningar som kräves av den verkliga, mänskliga solidariteten. Den riktning, som blott hyser en önskan att göra sin egen riktning allmänt gällande över alla de andra, och som lever i den illusionen, att detta är möjligt, den arbetar diktaturen i händerna antingen den kallar sig marxistisk, syndikalistisk eller anarkistisk.

Mänskligheten utvecklade intet allenahärsande språk, ingen allenahärsande ras, nation eller religion, intet ensamt alfabet, ingen ensamrådande konst och litteratur. Den utvecklade och bevarar fortfarande många språk, raser, religiösa föreställningar, mången rätt och mångt bruk, mången olikartad konst och litteratur. Den upprätthåller också, när man närmare betraktar saken, mångahanda sociala inrättningar, många arter och grader av besittning och arbete, och den tänker icke uppgiva de olika differentieringarna. När den kapitalistiska imperialismen eftersträvar en allmän andlig och kroppslig nivellering för att kunna avsätta sina massartiklar, när det exempelvis blivit de amerikanska kapitalisternas ideal, att varje amerikanare bär samma slags kläder, förbrukar samma slags levnadsmedel, har samma genomsnittsåsikter, så att han — som van Deren säger — är utbytningsshar med varje annan amerikanare, liksom delar av masstillverkade maskiner, så är detta en skräckbild från vilken vi vända oss bort. Ty den innebär att människan blir uniformerad

för att hon skall kunna köpa och förbruka maskinernas massartiklar i största möjliga utsträckning. Den innebär att människan blir ett väsen, som anpassas till maskinen, liksom staten och byråkraterna önska människorna avpassade efter sitt sinne som skattebetalande och lynadsvilliga väsen. Men på precis samma sätt ringaktas människornas rättigheter av dem, vilka vilja påtvinga dem en enda allenahärskande social doktrin, en enda religion, en enda konstnärlig smakriktning.

Med avseende på de sociala förhållandena måste alla riktningarna nöja sig med att avskaffa det nuvarande kapitalistiska egendomsmonopolet. I politiskt avseende måste de nöja sig med avskaffandet av staterna och statsgränserna och alla hinder för människornas och folkets fria umgänge. Ty allt detta är former av den rådande diktaturen, vilka, liksom varje annan i dess ställe trädande diktatur (bolsjevikisk, demokratisk eller annan) måste falla. Här måste var och en gripa till med fast hand, och borgarväldet skall lika litet behandlas med behandlskadade händer som bolsjevikerna, politikerna eller fascisten. Det måste bli en rengöring, en storstädning som blir grundligare allt efter den omfattning i vilken den verkställs, och som kommer att gå så mycket lättare än man tror, liksom ju alla revolutioner i de avgörande ögonblicken varit sammanbrott, i vilka motståndarna nästan redan från början förlorat spelet. När det därefter genast vidtages åtgärder, som tillfredsställa alla, som gör det nya tillståndet tilltalande för alla, då är något övervålde icke nödvändigt en sekund längre, icke ens när det kallas proletariats diktatur.

Men på vilket sätt kan den segerrika revolutionen betryggas och göras tilldragande? Endast därigenom att den redan från första stund bjuder varje antikapitalistisk riktning garantier för att den erhåller medel och möjligheter till att förverkliga sitt eget mål.

Med det nuvarande socialistiska sinnestillståndet bjudes denna garanti emellertid blott för en av de olika riktningarna, nämligen den som antingen genom valen, genom en koalition, genom en kupp eller statskupp, genom slughet eller rena tillfälligheter kommer i besittning av makten. Alla andra riktningar måste då spela åskådarens roll och tåga, eller också komma de snart nog att bli förföljda och undertryckta.

Bjuder oss icke hela vårt intresse att förbereda ett sådant tillstånd, som det först skildrade för att därigenom förhindra ett upprepande av den nuvarande ryska tragedien efter en ny usurpering av makten? Men hur skulle detta kunna ske?

Säkerligen helst genom en solidaritetspakt mellan alla antikapitalistiska riktningar för den händelse, att en verklig revolution bryter med statsmakten

och befriar det ekonomiska och sociala livet från den kapitalistiska parasitismen. Båda äro oskiljaktiga följder av en revolution, som är en verklig sådan. Statens störtande och kapitalismens avskaffande lämnar den fortsatta utvecklingen fri bana så framt icke en riktning genast sätter sig i besittning av makten, klänger sig fast vid spillrorna av statsapparaten och söker att skapa ett nytt allenahärskande system, så som det hittills ständigt varit fallet. Genom det senare blir den fria utvecklingen hindrad, de gäckande revolutionärerna bli missbelåtna och bekämpas snart som rebeller; reaktionärerna få nytt mod och revolutionen går förfall och undergång till mötes. Den har stött tillbaka sina vänner och dess fiender har trängt in i den.

Solidaritetspakten skulle förplikta alla sociala riktningar att var på sitt område och med sina medel försvara revolutionen mot reaktionen och mot varje försök till revolutionär diktatur, och den skulle garantera varje social riktning i förhållande till dess numerära storlek jord, arbetsredskap och råstoff, naturrikedom, drivkraft etc. Varje riktning skulle således erhålla medel varigenom dess anhängare skulle bli i stånd att förverkliga sitt mål på det sätt som de ansågo vara riktigt. Därigenom skulle varje riktning kunna uppnå tillfredsställelse med sig själv, samtidigt som den blev ett tilldragande eller fränstötande exempel för de andra riktningarna allt efter deras sätt att se och uppfatta saker och ting.

Ingrepp i de andras verksamhet, godtycklig expansion, hatfull och påträngande polemik och propaganda blev under sådana omständigheter antisociala handlingar, som skulle tillbakavisas, medan ingenting fick hindra, att man ömsesidigt lärde av varandras exempel, att det härur framsprang övergångar till andra riktningar, sammansmältningar, nya former etc för vilka en periodisk nyfördelning av produktionsmedlen skulle erbjuda ett tillfredsställande ekonomiskt grundlag.

Åtskiljandet av de olika riktningarna kunde vara fullständigt i lantliga områden och där man byggde nya samhällen så länge de enskilda önskade att det skulle vara fullständigt. I städerna skulle de komma att existera vid sidan av varandra, på samma sätt som sedan länge tillbaka varje religiös riktning går i sin kyrka och andra riktningar icke alls går i någon, och ingendera av riktningarna bekymrar sig om de andra. Där kan var och en gå sin väg i den miljö till vilken han ansluter sig och leva efter sitt sinne, utan att bekymra sig om deras görande och låtande, som äro honom okända eller stå honom fjärran. Han vet, att den kapitalistiska utsugningen och slaveriet under staten icke längre består, och det kommer att vara honom likgiltigt vilka speciella åsikter som hysas av de personer, han tillfälligtvis möter i staden.